

VARBANOV protiv BUGARSKE

(Predstavka br. 31365/96)

PRESUDA

5. oktobar 2000. godine

U predmetu Varbanov protiv Bugarske,

Evropski sud za ljudska prava (Četvrto odeljenje) u Veću sastavljenom od sledećih sudija:

G. G. RES (*RESS*), *predsednik*,
G. A. PASTOR RIDRUEHO (*RIDRUEJO*),
G. L. KAFLIŠ (*CAFLISCH*),
G. J. MAKARČIK (*MAKARCZYK*),
G. V. BUTKEVIĆ (*BUTKEVYCH*),
G. M. PELONPA (*PELLONPÄÄ*),
GĐA S. BOTUČAROVA (*BOTOUCHAROVA*), *sudije*,

I G. V. BERŽE (*BERGER*), *sekretar odeljenja*,

po razmatranju ovog predmeta iza zatvorenih vrata 14. septembra 2000. godine,

izriče sledeću presudu usvojenu tog datuma:

POSTUPAK

1. Ovaj predmet je Sudu prosledila Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu "Komisija") 13. septembra 1999. u tromesečnom roku propisanom ranijim čl. 32, st. 1 i čl. 47 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu "Konvencija"). Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 31365/96) protiv Republike Bugarske koju je Komisiji u skladu sa ranijim članom 25 podneo bugarski državljanin g. Dimitar Varbanov (u daljem tekstu "podnosilac predstavke") 10. januara 1996. godine.

2. Podnosioca predstavke, kome je odobrena pravna pomoć u postupku pred Sudom, zastupao je advokat iz Sofije g. I. Grozev. Bugarsku državu (u daljem tekstu "Država") zastupao je njen zastupnik pred Sudom gđa V. Đideva, ko-zastupnik, iz Ministarstva pravde. Podnosilac predstavke, koji je u postupku pred Komisijom koristio inicijale D.V., kasnije nije imao ništa protiv da se otkrije njegovo puno ime.

3. Podnosilac predstavke je tvrdio da je njegova prinudna hospitalizacija u jednoj psihijatrijskoj klinici bila nezakonita i da nije mogao da se žali sudu na nju.

4. Komisija je proglasila ovu predstavku delimično prihvatljivom 16. aprila 1988. U svom izveštaju od 21. aprila 1999. godine (u skladu sa ranijim članom 31 Konvencije),¹ Komisija je jednoglasno zaključila da su povređeni član 5, st. 1 i član 5, st. 4 Konvencije.

5. Veće sudija Velikog veća je 20. januara 1999. odlučilo da o ovom predmetu treba da odlučuje jedno od odeljenja Suda (shodno čl. 5, st. 4 Protokola 11 uz Konvenciju, pravilu 100, st. 1, i pravilu 24, st. 6 Pravilnika Suda).

6. Predstavka je dodeljena Četvrtom odeljenju (u skladu sa pravilom 52, st. 1). U okviru tog Odeljenja je formirano Veće koje će razmatrati predmet (u skladu sa članom 27, st. 1 Konvencije) kao što je predviđeno pravilom 26, st. 1.

7. I podnosilac predstavke i Država su podneli napomene o meritumu (shodno pravilu 59, st. 1). Posle konsultacija sa stranama, Veće je odlučilo da nema potrebe da održi raspravu o meritumu (shodno pravilu 59, st. 2 *in fine*) a strane su odgovorile na napomene one druge pisanim putem.

ČINJENICE

I. Okolnosti slučaja

8. Podnosilac predstavke je bugarski državljanin rođen 1930. godine. Živi u Sofiji. Po zanimanju je ekonomista i sada se nalazi u penziji.

9. Izvesni g. Z. je 6. oktobra 1993. godine podneo Okružnom tužilaštvu u Sofiji (*Районна прокуратура*) prijavu protiv podnosioca predstavke u kojoj je tvrdio da je on psihički oboleo i opasan. Podnosilac predstavke i g. Z. su se bili sporili oko zajedničkog posla; taj spor je u pet navrata bio predmet sudskih postupaka. Podnosilac predstavke je navodno

¹ Primedba Sekretarijata: Taj izveštaj je dostupan u Sekretarijatu.

pretio g. Z. i u jednom pismu mu napisao da će samo “sekirom” uspeti da povрати svoj novac i da “pas zasluđuje pseću smrt”. Gospodin Z. je, pak, pretio podnosiocu da će ga kazniti u skladu sa srednjevekovnim zakonima.

10. Okružno tužilaštvo je otvorilo istragu po prijemu prijave g. Z. Prvobitni cilj istrage je bio da se utvrdi da li ima osnova za pokretanje krivičnog postupka protiv podnosioca predstavke zato što je nekome pretio smrću. Tužilac je prosledio spise lokalnom odeljenju policije 14. oktobra 1993. i naložio mu da istraži prijavu g. Z. i da podnosioca predstavke upozori da prekine svoje nezakonito ponašanje. Po saslušanju podnosioca predstavke, jedan policajac je 20. oktobra 1993. sačinio izveštaj u kojem je, između ostalog, izjavio da je podnosilac predstavke ponovo pretio g. Z., da se čini da ima psihičke probleme i da će verovatno ostvariti svoje pretnje. Policijac je takođe ispitao jednog komšiju podnosioca predstavke, koji je izjavio da je on kavgadžija.

11. Strane su Sudu podnele dokumente vezane za psihičko zdravlje podnosioca predstavke. Jedan lekar sofijskog Gradske psihijatrijske klinike (*Градски психиатричен диспансер*) je u uverenju izdatom 18. oktobra 1993. godine tvrdio da je podnosilac predstavke, koji je zatražio psihijatrijski pregled uz obrazloženje da mu je potreban dokaz da je sposoban da overi svoj testament, psihički zdrav. U svom izveštaju od 9. novembra 1995. godine, medicinski stručnjaci koji su pregledali podnosioca predstavke tokom njegove prinudne hospitalizacije u jednoj psihijatrijskoj bolnici (vidi st. 26) zaključili su da boluje od paranoične psihoze, da je agresivan i da predstavlja opasnost po druge ljude. U jednom kasnijem uverenju, izdatom 4. marta 1996. godine, drugi lekar koji je pregledao podnosioca predstavke je zaključio da je on psihički zdrav. Podnosilac predstavke ranije nije imao psihijatrijskih problema.

12. Okružno tužilaštvo je u februaru 1994. naložilo lokalnoj policiji da istraži da li je neophodno zatražiti nalog od nadležnog suda za prinudno psihijatrijsko lečenje podnosioca predstavke u skladu sa članom 36 Zakona o javnom zdravlju (*Закон за народното здраве*).

13. Prema podnosiocu predstavke, on je u oktobru 1993. a zatim i u aprilu 1994. podnosio tužilaštvu primerke uverenja od 18. oktobra 1993. u kom je utvrđeno da je psihički zdrav (vidi st. 11 gore) i još jedan dokument tome u prilog. Tvrdio je da je u dva navrata odlazio u Gradsku psihijatrijsku kliniku u Sofiji i zahtevao da bude podvrgnut pregledu ali da je oba puta bio odbijen.

14. Iz kratkog pregleda činjenica u medicinskom izveštaju od 9. novembra 1995. (vidi st. 26) proizlazi da je tokom istrage koju je sprovodio tužilac, direktor Gradske psihijatrijske klinike u Sofiji dva puta pozivao

podnosioca predstavke da dođe na psihijatrijski pregled, prvi put 9. maja a zatim ponovo 5. septembra 1994. Čini se da je podnosilac predstavke primio te pozive. On je odgovorio pismima u kojima je, između ostalog, izjavio da neće da se podvrgne pregledu osim ako se ne osnuje međunarodna komisija, opisao je bolnicu kao “korumpiranu” i kao “ispostavu državne bezbednosne policije”.

15. Tužilac pri Okružnom tužilaštvu je 27. januara 1995. naložio da podnosilac predstavke bude prinudno odveden u psihijatrijsku bolnicu i da u njoj bude zadržan 20 dana kako bi bio podvrgnut psihijatrijskom pregledu. To je bilo neophodno s obzirom na nameru tužioca da nadležnom sudu podnese zahtev da podnosiocu predstavke odredi hospitalizaciju i prinudno psihijatrijsko lečenje. U nalogu je takođe bilo navedeno da je izdat u skladu sa članom 36 Zakona o javnom zdravlju, članom 22 Smernica br. 295/85 Glavnog tužilaštva (*Указание на Главна прокуратура*) i članom 4, st. 2, Uputstava br. 1/81 Ministarstva javnog zdravlja (*инструкция на Министерството на народното здраве*). Nalog je bio zasnovan na materijalu prikupljenom tokom istrage (vidi st. 10-14).

16. Tužilac je ovaj predmet 30. januara 1995. poslao psihijatrijskoj klinici u Sofiji a primerak predmeta lokalnoj policiji. Okružno tužilaštvo je 3. maja 1995 od policije zahtevalo objašnjenje zašto nije izvršila nalog od 27. januara 1995. Policija je 16. avgusta 1995. predmet vratila Okružnom tužilaštvu uz obrazloženje da joj podnosilac predstavke nije dozvolio da uđe u njegovu kuću. Okružno tužilaštvo je ponovo podnelo predmet policiji 23. avgusta 1995. i insistiralo na izvršenju naloga izdatog 27. januara 1995.

17. Policija je 31. avgusta 1995. podnosioca predstavke odvela iz njegove kuće u psihijatrijsku bolnicu na osnovu naloga tužioca od 27. januara 1995.

Podnosilac predstavke je podvrgnut psihijatrijskim pregledima. Držali su ga pod sedativima. Lekari su takođe razgovarali sa njegovom ženom i postavljali joj pitanja o njegovoj prošlosti.

18. Podnosiocu predstavke je utvrđena dijagnoza upale pluća 4. septembra 1995. Lečen je antibioticima.

19. Supruga podnosioca predstavke je 5. septembra 1995. podnela žalbu Gradskom tužilaštvu Sofije (*Градска прокуратура*). Između ostalog je tvrdila da se prema njemu nečovečno postupa, da nije dobila primerak naloga tužioca i da joj nije bilo dozvoljeno da obiđe svog muža u bolnici do 2. septembra 1995. Zamolila je tužioca da njenog muža otpusti iz psihijatrijske klinike.

20. Podnosilac predstavke je u kritičnom stanju izazvanom pogoršanjem upale pluća 15. septembra 1995. prebačen u opštu bolnicu. Njegovo zdravlje se poboljšalo u danima koji su usledili.

21. Čini se da se podnosilac predstavke i dalje nalazio pod kontrolom psihijatra tokom prvih nekoliko dana po premeštanju u opštu bolnicu. Rečeno mu je da ne napušta sobu u koju je smešten i tokom noći je vezivan za krevet. Podnosilac je tvrdio, a Država nije porekla, da je on boravio u takvim uslovima do 24. septembra 1995. godine, kada je njegovo zdravlje počelo da se popravlja. .

22. Psihijatri zaduženi za sprovođenje prinudnog pregleda podnosioca predstavke u psihijatrijskoj bolnici su. o premeštanju podnosioca predstavke obavestili Okružno tužilaštvo 18. septembra 1995 i zatražili «produženje roka za pripremu sudskog psihijatrijskog izveštaja» do 20. oktobra 1995. Ovaj zahtev je odobren usmenim putem, preko telefona. Čini se da tužilac nije sačinio nikakav zvaničan nalog kojim se obustavlja prinudna hospitalizacija podnosioca predstavke u psihijatrijskoj klinici.

23. Regionalni tužilac je 11. oktobra 1995. napisao pismo supruzi podnosioca predstavke u vezi sa njenom žalbom od 5. septembra 1995. U pismu je samo naveo da je njen muž premešten u opštu bolnicu i da će zato okružnom tužiocu biti odobreno dodatno vreme da završi svoju istragu.

24. Podnosilac predstavke je 16. oktobra 1995. otpušten iz opšte bolnice i otišao je kući s obzirom na to da, kako je utvrdio psihijatar koji ga je pregledao, «u (ovom) trenutku nije neophodno nikakvo psihijatrijsko lečenje».

25. Podnosilac predstavke se u novembru 1995. i kasnije žalio tužilačkim organima u pogledu događaja u avgustu i septembru 1995. i, između ostalog, tvrdio da je okružni tužilac postupao nezakonito. Njegove žalbe je razmatralo Gradsko tužilaštvo Sofije a zatim Glavno tužilaštvo, koji su u svojim pismima od 1. februara, odnosno 12. juna 1996. izjavili da se okružni tužilac pridržavao važeće procedure.

Podnosilac predstavke je takođe slao brojna pisma ministru zdravlja, sudovima i drugim ustanovama, žaleći se na zlostavljanje i na nameru lekara i tužilaca da ga ubiju. Zdravstvene vlasti su mu odgovarale dopisima u kojima su navodile sled događaja i uveravale ga da su njegove sumnje neosnovane.

26. U nastavku istrage koju je sprovodio okružni tužilac, tri medicinska stručnjaka, koja su pregledala podnosioca predstavke u vreme njegovog boravka u psihijatrijskoj bolnici, su podnela izveštaj datiran 9. novembra 1995. u kojem su preporučila prinudno lečenje, između ostalog,

zato što ne shvata u kakvom se stanju nalazi, odbija sve oblike dobrovoljnog lečenja i zato što je izuzetno agresivan.

27. Okružni tužilac je u januaru 1996. podneo zahtev Okružnom sudu u Sofiji (*Районен съд*) da izda nalog kojim određuje prinudno psihijatrijsko lečenje podnosioca predstavke u skladu sa članom 36, st. 3 Zakona o javnom zdravlju. Sud je ovaj zahtev razmotrio i odbacio 30. aprila 1996. Žalbe podnosioca predstavke i tužioca koje su usledile bile su odbijene zbog zastarelosti.

II. Relevantno domaće pravo

28. Prema članu 36, stavovi. 3-6, zajedno sa čl. 59, st. 2, čl. 61 i čl. 62, st. 1 Zakona o javnom zdravlju, okružni sud može da naloži prinudno psihijatrijsko lečenje nekog psihički obolelog lica.

Takav sudski postupak pokreće okružni tužilac koji je obavezan da sprovede prethodnu istragu, koja uključuje i psihijatrijski pregled, kako bi ocenio da li postoji potreba za pokretanjem postupka. Stoga je uobičajeno da tužilac tokom istrage pozove dotično lice da se podvrgne pregledu.

Nijedna odredba Zakona o javnom zdravlju koja je bila na snazi u to vreme nije izričito ovlašćivala tužioca da naloži prinudno dovođenje nekog lica u bolnicu i njegovo prinudno zadržavanje u njoj radi sprovođenja psihijatrijskog pregleda. Prema članu 62, st. 2, tužilac je mogao da naloži prinudni pregled, ali samo alkoholičara i narkomana.

Zakon je davao tužiocu određena ovlašćenja ukoliko zdravstveno stanje lica iziskuje preduzimanje hitnih mera. Načelnik medicinske službe bolnice je u takvim situacijama mogao da naloži privremeno prinudno lečenje nekog lica. Lekar je morao odmah da o tome obavesti nadležnog tužioca, koji je morao da pokrene postupak pred nadležnim sudom (član 46, st. 5, Zakona, i član 70 propisa o sprovođenju Zakona). Prema članu 70, st. 2 propisa o sprovođenju Zakona, načelnik medicinske službe bolnice morao je odmah da otpusti pacijenta ako tužilac odbije da pokrene sudski postupak.

29. Relevantno zakonodavstvo nije predviđalo žalbu sudu lica lišenih slobode radi sprovođenja pregleda u okviru istrage okružnog tužioca. Član 105, stav 4 Zakona o javnom zdravlju, tumačen zajedno sa Zakonom o upravnom postupku (*Закон за административното производство*), predviđao je mogućnost sudske žalbe, ali samo protiv naloga za prinudno lečenje lica koja boluju od neke zarazne bolesti (čl. 36, st. 2) i protiv «(drugih naloga) zdravstvenih organa» ali ne i tužilačkih organa.

30. Uputstvo br. 1/81 Ministarstva javnog zdravlja predstavlja delegirano zakonodavstvo. Zasnovano je na članu 2 dopuna Zakona o javnom zdravlju, koji propisuje da Ministarstvo javnog zdravlja izdaje propise i uputstva vezane za sprovođenje Zakona o javnom zdravlju. Ovo uputstvo je objavljeno u Službenom glasniku.

Prema relevantnom delu člana 4, st. 2 ovog uputstva:

“... sudski psihijatrijski pregled sprovode zdravstveni organi uz pristanak lica koje se pregleda. Ukoliko to lice ne pristaje na pregled, zdravstveni organi bez odlaganja zahtevaju pisani nalog i pomoć tužioca ili suda za pregled (tog lica) bez smeštanja u bolnicu ili za privremeno upućivanje (tog lica) u psihijatrijsku bolnicu radi sprovođenja sudskog psihijatrijskog pregleda.»

31. Smernice 296/85 Glavnog tužilaštva predstavljaju interni dokument namenjen tužiocima koje je vezan za njihov rad na slučajevima prinudnog medicinskog lečenja. One nisu objavljene.

Član 16 i članovi koji slede odnose se na korake koje treba preduzeti ako postoje informacije da neko lice može biti podvrgnuto prinudnom psihijatrijskom ili drugom lečenju. Ove odredbe se odnose na prinudne preglede i lečenje duševno poremećenih lica, alkoholičara i narkomana ali se u njima ne pravi nikakva razlika između ove tri kategorije (za razliku od odredbi Zakona o javnom zdravlju, koji sadrži zasebne odredbe u pogledu svake kategorije).

Prema Smernicama, tužilac mora da sprovede istragu po prijemu pritužbe ili drugih obaveštenja o nekom licu i da pozove dotično lice da se podvrgne psihijatrijskom pregledu ako postoje jasne naznake da je u pitanju neki psihijatrijski problem. Prema članu 21, st. 2:

“U slučaju da se dotično lice ne pojavi (na pregledu) u roku koji mu je naznačen, tužilac će naložiti policiji da ga prinudno dovede (u skladu sa čl. 62, st. 2 Zakona o javnom zdravlju)».

Prema članu 22 Smernica:

“Tužilac može na predlog načelnika medicinske službe psihijatrijske klinike i na osnovu predočene medicinske dokumentacije da pisanim putem naloži privremen prinudni smeštaj psihički obolelih lica u specijalizovanoj bolnici radi sprovođenja psihijatrijskog pregleda (član 70 propisa o sprovođenju Zakona o javnom zdravlju). Tužilac zatim bez odlaganja podnosi zahtev za prinudno lečenje.»

32. U februaru 1997. su donete izmene nekih članova Zakona o javnom zdravlju. Ove izmene u st. 2-4 člana 61 predviđaju da tužilac može da u okviru istrage naloži prinudnu hospitalizaciju nekog lica u

psihijatrijskoj bolnici u trajanju do trideset dana (a u izuzetnim slučajevima i do tri meseca) radi sprovođenja lekarskog pregleda tog lica ako je ono ranije odbilo da se dobrovoljno podvrgne pregledu. Međutim, nije usvojena nijedna odredba koja dozvoljava sudsku reviziju naloga tužioca.

Izmene Zakonika o krivičnom postupku koje su stupile na snagu 1. januara 2000. uvode sudski postupak za prinudnu hospitalizaciju u psihijatrijskoj bolnici lica protiv kog je pokrenut krivični postupak. Ovaj postupak se, međutim, ne odnosi na lica koja su hospitalizovana radi podvrgavanja psihijatrijskom pregledu u skladu sa nalogom tužioca izdatim shodno članu 61 Zakona o javnom zdravlju.

PRAVO

I. Ocena činjenica od strane suda

33. Podnosilac predstavke je tvrdio da su zaključci Komisije u pogledu određenih činjenica bili zasnovani na posrednim dokazima. On je, konkretno, smatrao da Sud ne treba da podrži zaključak Komisije da je primao pozive da se dobrovoljno podvrgne psihijatrijskom pregledu s obzirom na to da Država nije podnela primerke dokumenata koji to dokazuju.

34. Sud podseća na svoju ustaljenu sudsku praksu da je utvrđivanje i potvrđivanje činjenica prvenstveno bilo na Komisiji shodno sistemu Konvencije koji je važio pre stupanja Protokola 11 na snagu (raniji član 28, st. 1 i član 31 Konvencije). Premda Sud nije obavezan da prihvati zaključke Komisije u pogledu činjenica i premda je slobodan da ih sam ocenjuje u svetlu svog materijala koji mu je predočen, on svoja ovlašćenja u ovoj oblasti koristi samo u izuzetnim okolnostima (vidi, na primer, *İlhan v. Turkey* [GC], br. 22277/93, st. 47, ECHR 2000-VII).

35. Sud uzima u obzir izjave podnosioca predstavke ali ne smatra da one dovode u sumnju zaključke Komisije o činjeničnom stanju. Te činjenice potkrepljuju pisani dokazi, kao što je psihijatrijski izveštaj od 9. novembra 1995. u kom su navedene činjenice i delovi pisama koje je poslao podnosilac predstavke (vidi st. 14). Komisija je pristupila svom zadatku ocene dokaza sa neophodnom oprežnošću i detaljno razmotrila elemente koji su potkrepljivali tvrdnje podnosioca predstavke, kao i one koji su dovodili njihovu verodostojnost u sumnju. Sud smatra da kritike podnosioca predstavke ne pokreću nikakva suštinska pitanja koja bi nalagala da on iskoristi sopstvena ovlašćenja i utvrđuje činjenice. U ovim okolnostima, Sud prihvata činjenice koje je utvrdila Komisija i koje su dopunjene dodatnim dokazima podnetim Sudu (vidi st. 9-27).

II. Preliminarni prigovor Države

36. Država je tvrdila da predstavka treba da bude odbijena jer se njome zloupotrebljava pravo na podnošenje predstavke u smislu člana 35, st. 3 Konvencije s obzirom na uvredljive izjave koje je podnosilac predstavke uputio zastupniku Države.

Premda je pribegavanje uvredljivim izrazima u postupku pred Sudom bez sumnje neprimereno, Sud smatra da, osim u izuzetnim slučajevima, neka predstavka može da bude odbijena zato što je uvredljiva samo ako je svesno zasnovana na neistinitim činjenicama (vidi presudu u predmetu *Akdivar and Others v. Turkey* od 16. septembra 1996. godine, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, str. 1206, st. 53-54; *I.S. v. Bulgaria* (dec.), br. 32438/96, 6. april 2000. godine, presuda nije objavljena; *Aslan v. Turkey*, predstavka br. 22497/93, odluka Komisije od 20. februara 1995. godine, *Decisions and Reports* (DR) 80-A, str. 138; i odluku Komisije u predmetu *Assenov and Others v. Bulgaria*, predstavka br. 24760/94, od 27. juna 1996. godine, DR 86-A, str. 54, 68). Sud ne smatra da je to u ovom predmetu slučaj s obzirom na to da su žalbe podnosioca predstavke o povredi njegovih prava iz Konvencije zasnovane na stvarnim činjenicama od kojih neke čak ni Država ne poriče.

Stoga se preliminarni prigovor Države odbacuje.

III. Navodna povreda člana 5, stav 1 Konvencije

37. Podnosilac predstavke se žalio da je nezakonito lišen slobode suprotno članu 5, st. 1 Konvencije, po kom:

“ Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

...

(e) zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica”

A. Argumenti pred Sudom

37. Podnosilac predstavke je tvrdio da u vreme na koje se predstavka odnosi tužioci nisu bili ovlašćeni da lišavaju slobode lica za koja veruju da su duševno poremećena radi njihovog podvrgavanja lekarskim pregledima. Međutim, nalog za lišenje slobode podnosioca predstavke izdao je tužilac i bio je zasnovan na neobjavljenom internom uputstvu koje nije imalo status pravnog propisa.

Prema podnosiocu predstavke, čak i da je tužilac bio ovlašćen da naloži lišenje slobode, ne bi bio ispunjen standard zakonitosti jer on nikada nije propisno obavešten o tom nalogu. Tvrdio je da nikada nije bio obavešten o potrebi da se podvrgne pregledu i o nalogu za njegovo lišenje slobode koji je izdao tužilac. Prema relevantnom opštem upravnom i građanskom pravu, svako takvo obaveštenje moralo je po prijemu da potpiše lice kojem je upućeno ili, ukoliko to nije moguće, svedok koji izjavljuje zašto to nije moguće.

38. Podnosilac predstavke je dalje tvrdio da relevantno domaće pravo ne obezbeđuje garancije protiv proizvoljnog lišenja slobode jer ne propisuje jasnu proceduru i suštinske kriterijume za lišenje slobode radi sprovođenja psihijatrijskog pregleda.

Po mišljenju podnosioca predstavke, osnovni nedostatak, koji navodno nije ispravljen izmenama Zakona o javnom zdravlju donetim 1997. godine, odnosio se na to što lišenje slobode nije uslovljeno medicinskim dokazima. Nijedan psihijatar nije dao svoju ocenu. Relevantno zakonodavstvo u to vreme, pa i ono trenutno na snazi, nije obavezivalo tužioca da zatraži lekarsko mišljenje o psihičkom zdravlju dotičnog lica i o potrebi za njegovim lišenjem slobode. Konačno, važeća procedura navodno nije predviđala propisno obaveštavanje tog lica pre prinudnog pregleda.

39. Država je tvrdila da članovi 36, st. 3, 59, st. 2 i 61 Zakona o javnom zdravlju propisuju postupak po kom se može zahtevati prinudna hospitalizacija duševno poremećenog lica. Prva faza ovog postupka obuhvatala je istragu tužioca, koji je morao da utvrdi da li postoje informacije koje ukazuju na to da li je možda dotično lice duševno poremećeno i da li je to lice opasno.

U slučaju podnosioca predstavke je takva istraga sprovedena. Sproveli su je tužilac i policajci i navodila je na zaključak da je ponašanje podnosioca preteće i da je neophodno podvrgći ga lekarskom pregledu. Podnosilac predstavke je zatim više puta bio pozivan na pregled.

40. Država je zatim tvrdila da organima treba dati određenu slobodu odlučivanja u pogledu ocene zdravstvenog stanja lica za koje se veruje da je duševno poremećeno i u pogledu potrebe za sprovođenjem prinudnog pregleda. Pregled podnosioca predstavke je zaista potvrdio mišljenje da on treba da bude smešten u psihijatrijsku bolnicu, kao što dokazuje lekarski izveštaj od 9. novembra 1995.

41. Komisija je smatrala da je podnosilac predstavke bio nezakonito lišen slobode od 31. avgusta 1995. do navedenog datuma posle 15. septembra 1995. s obzirom na to da relevantno domaće pravo u to vreme nije dozvoljavalo tužiocima da nalažu prinudnu hospitalizaciju u

psihijatrijskoj klinici. S obzirom na ovaj zaključak, Komisija je smatrala da nije neophodno da razmatra da li su ostali zahtevi iz člana 5, st. 1(e) Konvencije ispunjeni.

B. Ocena Suda

42. Strane se slažu da je prinudna hospitalizacija podnosioca predstavke u psihijatrijskoj klinici predstavljala «lišenje slobode». To lišenje je počelo 31. avgusta 1995. Komisija je zaključila da je ono trajalo do nekoliko dana posle 15. septembra 1995. Podnosilac predstavke je Sudu razjasnio da je bio pod nadzorom i noću vezivan za svoj krevet do 24. septembra 1995. Država nije osporila ovu izjavu.

Sud stoga zaključuje da je lišenje slobode podnosioca predstavke trajalo dvadeset pet dana, od 31. avgusta do 24. septembra 1995.

43. Država je smatrala da je lišenje slobode podnosioca predstavke u skladu sa članom 5, st. 1(e) Konvencije. Nije se pozvala ni na jednu drugu odredbu da bi ga opravdala.

44. Sud podseća na svoju ustaljenu jurisprudenciju prema kojoj neko lice ne može da se smatra «duševno poremećenim» i da bude lišeno slobode ako nisu ispunjena bar sledeća tri uslova: prvo, mora se sa pouzdanošću dokazati da je ono duševno poremećeno; drugo, psihičko oboljenje mora po svom karakteru ili stepenu da opravdava prinudnu hospitalizaciju; treće, zakonitost produžavanja lišenja slobode zavisi od daljeg postojanja takvog poremećaja (vidi presudu u predmetu *Winterwerp v. the Netherlands* od 24. oktobra 1979. godine, Series A br. 33, str. 17-18, st. 39, i presudu u predmetu *Johnson v. the United Kingdom* od 24. oktobra 1997. godine, *Reports* 1997-VII, str. 2409-10, st. 60).

45. Sud zatim ponavlja da odsustvo proizvoljnosti takođe predstavlja neophodni element «zakonitosti» lišenja slobode u smislu člana 5, st. 1. Lišenje nekog lica slobode predstavlja tako ozbiljnu meru da je ona opravdana samo ako su razmotrene druge, manje stroge mere i ako je zaključeno da bi one bile nedovoljne da zaštite to lice ili javni interes, koji možda iziskuju lišenje slobode tog lica. Mora se dokazati da je lišenje slobode neophodno u datim okolnostima (vidi predmet *Witold Litwa v. Poland*, br. 26629/95, st. 78, ECHR 2000-III).

46. Sud smatra da se lišenje slobode lica koje se smatra duševno poremećenim ne može smatrati u skladu sa članom 5, st. 1(e) Konvencije ako je naloženo bez traženja mišljenja medicinskog stručnjaka. Svaki drugi pristup ne ispunjava zahteve zaštite od proizvoljnosti inherentne u članu 5 Konvencije.

Konkretni oblik i postupak u tom pogledu zavisi od okolnosti. Možda će u hitnim slučajevima ili ako je neko lice uhapšeno zbog nasilničkog ponašanja biti prihvatljivo zatražiti takvo mišljenje odmah posle hapšenja. U svim drugim slučajevima je neophodno konsultovati se sa medicinskim stručnjakom pre lišenja slobode. Ukoliko nema drugih mogućnosti, na primer zato što dotično lice odbija da se podvrgne pregledu, mora se bar zatražiti ocena medicinskog stručnjaka na osnovu predmeta tog lica; bez takve ocene se ne može smatrati da je sa pouzdanošću dokazano da je lice duševno poremećeno (vidi presudu u predmetu *X v. the United Kingdom* od 5. novembra 1981. godine, Series A br. 46).

Štaviše, lekarska ocena mora biti zasnovana na stvarnom psihičkom zdravstvenom stanju dotičnog lica a ne samo na događajima iz prošlosti. Neki medicinski izveštaj ne može da se smatra dovoljnim opravdanjem za lišenje slobode ako se odnosi na događaj koji se odvio u daljoj prošlosti.

47. Podnosilac predstavke je u ovom predmetu lišen slobode u skladu sa nalogom tužioca koji je izdat bez konsultacija sa medicinskim stručnjakom. Istina je da je lišenje slobode podnosioca predstavke upravo i imalo za cilj pribavljanja lekarskog mišljenja o njegovom psihičkom zdravlju kako bi se ocenila potreba pokretanja sudskog postupka radi njegovog prinudnog smeštanja u psihijatrijsku bolnicu.

Sud je, međutim, mišljenja da je bilo moguće i neophodno pribaviti prethodnu ocenu psihijatra, bar na osnovu dostupnih pismenih dokaza. Niko nije tvrdio da je ovaj slučaj hitan. Podnosilac predstavke ranije nije imao psihičkih problema i očigledno je podneo lekarsko uverenje da je psihički zdrav. Sud u ovim okolnostima ne može da prihvati da su, u odsustvu psihijatrijske ocene, mišljenja tužioca i policajca o psihičkom stanju podnosioca predstavke, koja su, štaviše, bila zasnovana na dokazima iz 1993. i 1994. godine, bila dovoljna da opravdaju nalog za njegovo hapšenje, a kamoli njegovo lišenje slobode u trajanju od dvadeset i pet dana, od 31. avgusta do 24. septembra 1995. .

Takođe je istina da je podnosilac predstavke po hapšenju odveden u psihijatrijsku kliniku gde su ga pregledali lekari.

Nema, međutim, nikakvih naznaka da su lekari koji su ga 31. avgusta 1995. primili u psihijatrijsku bolnicu zamoljeni da daju mišljenje o tome da li podnosilac predstavke mora da bude lišen slobode kako bi bio podvrgnut pregledu. O prvobitnom dvadesetodnevnom lišenju slobode podnosioca predstavke koje je kasnije produženo je već bio odlučio tužilac 27. januara 1995. bez konsultacija sa medicinskim stručnjakom.

Sledi da nije sa pouzdanošću dokazano da je podnosilac predstavke duševno poremećen.

48. Sud stoga zaključuje da lišenje slobode podnosioca predstavke nije predstavljalo «zakonito lišenje slobode ... duševno poremećenog lica» u značenju člana 5, st. 1(e) jer je naloženo bez traženja medicinskog mišljenja.

49. Kao i Komisija, Sud, dalje, primećuje da odredbe Zakona o javnom zdravlju koje su bile na snazi u to vreme nisu uopšte ovlašćivale tužioce da nalože prinudnu hospitalizaciju nekog lica u psihijatrijskoj klinici radi sprovođenja psihijatrijskog pregleda.

Država se pred Sudom pozvala na član 59, st. 2, i član 61, st. 1 Zakona, prema kojima tužilac mora da sprovede istragu i organizuje psihijatrijski pregled dotičnog lica pre no što nadležnom sudu podnese zahtev za njegovu prinudnu hospitalizaciju u psihijatrijskoj bolnici. Ove odredbe, međutim, ne predviđaju nadležnost tužioca da naloži lišenje slobode tog lica kako bi obezbedio njegov pregled. Uputstvo br. 1/81 ministra javnog zdravlja, koje je podrazumevalo takvu nadležnost, nije propisalo nikakva pravila u tom pogledu i stoga nije bilo dovoljno jasno.

Štaviše, ni zakon koji je u to vreme važio, kao ni izmene donete 1997. godine, nisu postavljali traženje lekarskog mišljenja kao preduslov za nalažanje lišenja slobode radi sprovođenja prinudnog psihijatrijskog pregleda, i stoga nisu ispunjavali neophodni standard zaštite od proizvoljnosti.

50. Ovi nedostaci nisu ispravljeni činjenicom da su interne Smernice br. 295/85 koje je izdalo Glavno tužilaštvo sadržale odredbe vezane za prinudne psihijatrijske preglede. Te smernice nisu bile objavljene i taj dokument nije imao formalnu pravnu snagu.

Sud u tom pogledu ponavlja da izrazi «u skladu sa zakonom» i «u skladu sa zakonom propisanim postupkom» nalažu da osporavana mera treba da bude zasnovana na domaćem pravu i takođe upućuje na kvalitet dotičnog zakona, nalažući da on treba da bude dostupan licu na kog se odnosi i da njegove posledice treba da budu predvidljive (vidi *Amann v. Switzerland* [GC], br. 27798/95, st. 50, ECHR 2000-II, i presudu u predmetu *Amuur v. France* od 25. juna 1996. godine, *Reports* 1996-III, str. 850-51, st. 50).

51. Konačno, kao što je Komisija ispravno primetila, činjenica da nije izdata nikakva odluka kojom se okončava njegovo lišenje slobode dodatno ukazuje na nejasnost pravnog postupka i neizvesnost u pogledu njegovog lišenja slobode.

52. Sud stoga zaključuje da je povređen član 5, st. 1 Konvencije s obzirom na činjenicu da lišenje slobode podnosioca predstavke nije bilo opravdano shodno podstavu (e) ove odredbe i da nije bilo zasnovano na

domaćem pravu koje, štaviše, ne obezbeđuje potrebnu zaštitu od proizvoljnosti jer ne propisuje traženje medicinskog mišljenja.

IV. Navodna povreda člana 5, stav 4 Konvencije

53. Podnosilac predstavke je tvrdio da je bio uskraćen prava da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost njegovog lišenja slobode, suprotno članu 5, stav 4 Konvencije, koji predviđa:

«Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje slobode nezakonito.»

A. Argumenti pred Sudom

54. Podnosilac predstavke je tvrdio da tužilac koji je naložio njegovo lišenje slobode nije imao karakteristična svojstva «suda» i da nije sprovodio nikakav postupak koji je bio sudski po svojoj prirodi. Konkretno, podnosilac predstavke nije imao nikakve mogućnosti da iznese svoju poziciju ili ospori dokaze. Niti je podnosilac predstavke kasnije, posle nalaganja njegovog lišenja slobode, imao pristup sudu.

55. Država je tvrdila da su bitni priroda i nadležnost a ne naziv tela koje razmatra zakonitost lišenja slobode. Okružni i regionalni tužioci su ispitati slučaj podnosioca predstavke. Podnosilac predstavke je takođe mogao da se žali i Glavnom javnom tužiocu ali to nije učinio.

Država je priznala da relevantno pravo nije dozvoljavalo žalbu sudu u slučajevima lišenja slobode naloženih u okviru istrage pre pokretanja postupka za prinudnu hospitalizaciju u psihijatrijskoj bolnici. Razlog tome je ležao u činjenici da su mišljenja u Bugarskoj po pitanju statusa tužilaca bila podeljena u periodu od 1992. do 1998. godine. Međutim, doneto je nekoliko izmena zakona 1999. od kada je Sud doneo presudu u predmetu *Asenov i ostali protiv Bugarske (Asenov and Others v. Bulgaria)*, presuda od 28. oktobra 1998. godine, *Reports 1998-VIII*) kako bi se zakon uskladio sa zahtevima iz Konvencije i jurirpudencijom Suda. Dakle, bugarske vlasti su u tom pogledu uložile iskrene napore. Na osnovu toga, i uzimajući u obzir da je svrha Konvencije da vrši pritisak na Države da usklade svoje zakonodavstvo sa njom, Država je pozvala Sud da odbije žalbu o povredi člana 5, st. 4 Konvencije.

56. Komisija je zaključila da podnosilac predstavke nije imao mogućnost žalbe sudu kako bi osporio zakonitost svog lišenja slobode.

B. Ocena Suda

57. Sud podseća na svoju ustaljenu jurisprudenciju, prema kojoj svako ko je lišen slobode ima pravo na to da sud ispita zakonitost njegovog lišenja slobode. Zahtev u Konvenciji da postupak lišenja slobode bude podložen nadzoru nezavisnog suda je od suštinske važnosti u kontekstu svrhe koja leži u osnovi člana 5 Konvencije o postojanju mera zaštite od proizvoljnosti. U pitanju su kako zaštita fizičke slobode lica tako i njihova lična bezbednost (vidi presudu u predmetu *Kurt v. Turkey* od 25. maja 1998, *Reports* 1998-III, str. 1185, st 123).

Sudski nadzor u nekim slučajevima može da bude obuhvaćen odlukom kojom se nalaže lišenje slobode ako takvu odluku donosi telo koje predstavlja «sud» u smislu člana 5, stav 4 Konvencije. Neki organ mora da bude nezavistan od izvršne vlasti i od strana u postupku kako bi predstavljao takav «sud». Takođe mora da pruža osnovne garancije sudskog postupka koje se primenjuju u predmetima koji se odnose na lišenje slobode.

Ako procedura nadležnog tela koje nalaže lišenje slobode ne pruža takve garancije, Država mora da obezbedi delotvoran pristup nekom drugom organu, koji pruža sve garancije sudskog postupka. Dotično lice treba da ima pristup sudu i mogućnost da bude saslušano bilo lično ili preko neke vrste zastupnika (vidi presudu u predmetu *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium* od 18. juna 1971. godine, Series A br. 12, str. 39-41, st. 73-76, i u navedenom predmetu *Winterwerp*, str.. 24-25, st. 60-61).

58. Država ne spori da bugarsko pravo u to vreme nije omogućavalo žalbu sudu protiv lišenja slobode koje naloži tužilac u okviru istrage s ciljem pokretanja postupka za prinudnu hospitalizaciju u psihijatrijskoj bolnici. Sud prima k znanju nesumnjivo iskrene napore bugarskih vlasti da usklade domaće zakonodavstvo sa Konvencijom. To, međutim, nikako ne može da posluži kao osnova za odbijanje žalbe podnosioca predstavke koja se odnosi na stvarne događaje koja se tiču njegovih prava iz Konvencije. Tačnost izjave Države da je zakon usklađen sa Konvencijom zakonskim izmenama usvojenim 1997. godine, koju osporava podnosilac predstavke, ne može se ocenjivati u kontekstu ovog predmeta. Sud mora da ograniči svoje razmatranje na konkretne okolnosti ovog slučaja.

59. Sud u tom pogledu primećuje da je lišenje slobode podnosioca predstavke naložio okružni tužilac, koji je kasnije postao strana u postupku protiv njega i zahtevao njegovu hospitalizaciju u psihijatrijskoj bolnici (vidi st. 15 i 27). Podnosilac predstavke je mogao da se žali samo višim tužiocima na nalog okružnog tužioca.

Stoga se ne može smatrati da je lek predviđen članom 5, st. 4 Konvencije bio dostupan podnosiocu predstavke. Ta odredba jemči svim uhapšenim ili pritvorenim licima pravo da se žale sudu. Obavezno ispitivanje zakonitosti stoga nije bilo niti obuhvaćeno prvobitnom odlukom o lišenju slobode niti obezbeđeno postojećim mogućnostima podnošenja žalbe.

60. Sud stoga zaključuje da je prekršen član 5, st. 4 Konvencije jer je podnosilac predstavke bio uskraćen svog prava da sud ispita zakonitost njegovog lišenja slobode.

V. Primena člana 41 Konvencije

61. Član 41 Konvencije propisuje:

«Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.»

A. Odšteta

62. Podnosilac predstavke je zahtevao finansijsku odštetu u iznosu od 130.036 američkih dolara (USD). Tim iznosom je obuhvaćeno 120.000 USD izgubljenog prihoda – po 1.000 USD mesečno u periodu od deset godina – jer je podnosilac predstavke navodno bio sprečen da prihvati jednu poslovnu ponudu zbog događaja na koje se žalio, kao i 10.000 USD za pokrivanje troškova lečenja u sanatorijumu i 360 USD za lekove za upalu pluća. Uz neke od ovih zahteva je priložio kopije poslovne prepiske, apotekarskih faktura i nekih očigledno nebitnih dokumenata.

63. Podnosilac predstavke je takođe zahtevao odštetu u iznosu od 40.000 francuskih franaka (FRF) na ime moralne i fizičke štete koju je pretrpeo zbog lišenja slobode.

Podnosilac predstavke je tvrdio da treba uzeti u obzir njegova osećanja bespomoćnosti i straha prouzrokovanih nepostojanjem pravnih osnova i bilo kakve mogućnosti da sud ispita zakonitost njegovog lišenja slobode. Činjenica da je bio lišen slobode u psihijatrijskoj klinici gde se prema njemu postupalo kao prema ludom licu predstavljala je izuzetno ozbiljnu povredu njegovog ljudskog dostojanstva i izazvala mu poniženje i bol. Davali su mu sedative i noću ga vezivali za krevet. Tri dana su ga držali bez kontakata sa spoljnim svetom i nijednom posetiocu nije bilo dozvoljeno da ga vidi do trećeg dana otkad je lišen slobode. Kada je dobio upalu pluća, određeno mu je posebno lečenje sa velikim zakašnjenjem čime je njegov život bio doveden u opasnost.

64. Zastupnik Države je tvrdio da je podnosiocu predstavke utvrđena dijagnoza psihičkog oboljenja i da su osećanja straha i bespomoćnosti koja navodi u suštini svojstvena njegovom zdravstvenom stanju. Takođe, po mišljenju zastupnika, preterani iznosi koje je podnosilac predstavke zahtevao bili su «plod njegovog psihičkog poremećaja».

Država je takođe iznela detaljnu analizu svih dokumenata koje je podnosilac predstavke podneo kako bi potkrepio svoj zahtev za finansijsku odštetu, neke od njih je okvalifikovala kao falsifikate i izjavila je da se jedan od njih odnosi na ono što je zastupnik Države opisao kao «junačku komunističku prošlost» podnosioca predstavke a ne na pitanja relevantna za ovaj predmet.

Država je na kraju tvrdila da treba uzeti u obzir životni standard u Bugarskoj i pozvala Sud da odbije zahteve za pravično zadovoljenje.

65. Uprkos proizvoljnim izjavama zastupnika Države, Sud smatra da podnosilac predstavke nije dokazao neposrednu uzročnu vezu između utvrđenih povreda Konvencije u ovom predmetu i navodne finansijske štete. Konkretno, činjenica da je podnosilac predstavke dobio poslovnu ponudu ne predstavlja pouzdan dokaz izgubljenih prihoda. U pogledu lekarskih troškova čiju je nadoknadu zahtevao, Sud podseća da je Komisija proglasila neprihvatljivim žalbe podnosioca predstavke da su lekari hteli da ga ubiju i da su naudili njegovom zdravlju (vidi odluku Komisije o prihvatljivosti od 16. aprila 1998. godine).

66. U pogledu nematerijalne odštete, Sud smatra da je podnosilac predstavke sigurno osećao bol i patnju zbog nezakonitog lišenja slobode, koje je trajalo dvadeset pet dana, i nemogućnosti sudskog ispitivanja njegovog lišenja slobode koje je nesumnjivo dovelo do njegovog osećanja bespomoćnosti u odnosu na vlast. Činjenica da je podnosilac predstavke držan u psihijatrijskoj klinici iako se nije sa pouzdanošću dokazalo da je duševno poremećen predstavlja dodatnu otežavajuću okolnost.

S obzirom na svoju jurisprudenciju (vidi presudu u predmetu *Lukanov v. Bulgaria* od 20. marta 1997. godine, *Reports* 1997-II; presudu u predmetu *Sakik and Others v. Turkey* od 26. novembra 1997. godine, *Reports* 1997-VII; presudu u predmetu *Demir and Others v. Turkey* od 23. septembra 1998. godine, *Reports* 1998-VI; predmet *Baranowski v. Poland*, br. 28358/95, ECHR 2000-III; i navedenu presudu u predmetu *Witold Litwa*) i donoseći svoju ocenu na pravičnoj osnovi, Sud podnosiocu predstavke dodeljuje 4.000 leva (BGN) na ime nematerijalne štete.

B. Troškovi

67. Podnosilac predstavke je zahtevao nadoknadu od 240 FRF za troškove poštarine i 1.300 FRF za troškove prevoda njegovih pisanih napomena podnetih u postupku pred Komisijom (tj. oko 540 BGN). Podnosilac predstavke je podneo kopije faktura i poštanskih priznanica. Nije zahtevao nikakvu nadoknadu u pogledu postupka pred Sudom, za koji je dobio pravnu pomoć.

68. Država je izjavila da dokumenti koje je podnosilac predstavke podneo ne dokazuju da je zaista snosio troškove čiju nadoknadu zahteva. U svakom slučaju, treba oduzeti troškove pravne pomoći koju je platio Savet Evrope.

69. Sud primećuje da se zahtevi podnosioca predstavke odnose isključivo na postupak pred Komisijom, dok se pravna pomoć koju je primao, u iznosu od 4.100 FRF, odnosila samo na postupak pred Sudom. Stoga se taj iznos ne može ni oduzeti.

Sud, međutim, primećuje da je tokom postupka pred Komisijom podnosilac predstavke podneo brojne podneske koji od njega nisu traženi i smatra da ne može da zahteva naknadu za troškove poštarine i prevoda svih njih. Odlučujući na pravičnoj osnovi, Sud dodeljuje podnosiocu predstavke 300 BGN.

C. Zatezna kamata

70. Prema informacijama dostupnim Sudu, propisana kamatna stopa koja važi u Bugarskoj na dan usvajanja ove presude iznosi 13,85% godišnje.

SUD IZ TIH RAZLOGA, JEDNOGLASNO

1. *Odbacuje* preliminarne prigovore Države;
2. *Zaključuje* da je povređen član 5, st. 1 Konvencije;
3. *Zaključuje* da je povređen član 5, st. 4 Konvencije;
4. *Zaključuje da*

(a) Država treba podnosiocu predstavke da isplati sledeće iznose u roku od tri meseca:

- (i) 4.000 BGN (četiri hiljade leva) na ime nematerijalne štete;

(ii) 300 BGN (tri stotine leva) na ime troškova zajedno s bilo kojom vrednošću PDV koja bi mogla biti naznačena;

(b) prostu kamatu po godišnjoj stopi od 13,85 odsto po isteku navedenog tromesečnog roka do isplate iznosa;

5. *Odbacuje* ostale zahteve podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Presuda sačinjena na engleskom i izrečena na javnom pretresu u Sudu za ljudska prava u Strazburu 5. oktobra 2000.

Vinsent Berže (Vincent BERGER)
sekretar

Georg RES
predsednik